

۹۴، ۱۱، ۲۴

بیت ازینج

همه کودکان خلاقند در صورتی که...

راهنمای جامع برای والدین، مربیان و مشاورین (از تولد تا نوجوانی)

ناهید محمدعلی زاده
کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی

موسسه انتشارات بعثت

تهران - زمستان ۱۳۹۴

- سرشناسه : محمدعلی زاده ، ناهید
- عنوان و نام پدیدآور : همه کودکان خلاقند در صورتی که...: راهنمای جامع برای والدین، مربیان و مشاورین (از تولد تا نوجوانی) / ناهید محمدعلی زاده.
- مشخصات نشر : تهران: بعثت، ۱۳۹۴.
- مشخصات ظاهری : ۱۷۲ ص.
- شابک : 978-600-7084-07-6
- وضعیت فهرست نویسی : فیا
- یادداشت : کتاب نامه: ص. ۱۷۱ - ۱۷۲.
- عنوان دیگر : راهنمای جامع برای والدین، مربیان و مشاورین (از تولد تا نوجوانی).
- موضوع : بازی های کودکان -- جنبه های روان شناسی
- موضوع : خلاقیت در کودکان
- رده بندی کنگره : BF۷۱۷/م۳۵۸ ۱۳۹۴
- رده بندی دیویی : ۴۱۸/۰۱۱
- شماره کتاب شناسی ملی : ۳۰۰۰۰۲۵

چاپ و انتشارات بعثت

بنیان گذار: محمدیاد استاد خردالدين حجازی

تاسیس: ۱۳۴۷ / پروانه نشر: ۶۵۰ / شماره ثبت شرکتها: ۳۳۷۱
عضو رسمی اتحادیه ناشران و کتاب فروشان، تهران و انجمن فرهنگی ناشران کتاب دانشگاهی

همه کودکان خلاقند در صورتی که...

راهنمای جامع برای والدین، مربیان و مشاورین (از تولد تا نوجوانی)

ناهید محمدعلی زاده

نوبت چاپ: اول / تاریخ انتشار: زمستان ۱۴۰۴

چاپ و صحافی: بعثت ۶۶۴۱۸۸۹۸

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه / تعداد صفحه: ۱۷۲ ص.

ناظر چاپ و امور فنی تولید: محسن میقانی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۸۴-۰۷-۶ ISBN: 978-600-7084-07-6

نشانی دفتر مرکزی: تهران - خ انقلاب، خ ۱۶ آذر، شماره ۳۶، ساختمان بعثت
کدپستی: ۵۴۴۹۳-۱۴۱۷۹ تلفن ۶۶۴۱۹۸۹۹ - ۶۶۴۹۶۶۶۸۶ دورنگار: ۶۶۴۹۸۴۶۵
© این اثر مشمول قانون حمایت مولفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ و قانون ترجمه تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی نشر پخش و یا مصوب ۱۳۵۰ است و کلیه حقوق چاپ و نشر و پخش و تکثیر به هر صورت (اعم از ذخیره رایانه ای و یا جزوه و کپی) محفوظ و مخصوص ناشر است و نشر و پخش و یا هرگونه کپی برداری و نقل مطالب از تمام یا قسمتی از این اثر بدون اجازه ناشر پیگرد قانونی دارد.

سخن ناشر:

موسسه انتشارات بعثت (غیرانتفاعی) در سال ۱۳۴۷ در شرایطی که جامعه نیازمند تلاش‌های روشنگرایانه‌ی علمی و احیای الگوهای دینی بود، به‌همت نویسنده و سخنور نامی **شادروان فخرالدین حجازی** و جمعی از دوستانش شکل گرفت.

از آن پس تلاش کرد است با نشر آثار مفید و مورد نیاز جامعه به‌ویژه دانشگاهی، سهمی در جبهه‌ی ادراک در آگاهی‌بخشی، توسعه‌ی فکر و معرفت انسانی ایفا نماید.

در این‌جا از نویسندگان و پژوهشگران برای همکاری دعوت می‌شود تا با ارائه‌ی آثار ارزشمند خود، ضمن پاسخ‌گویی به‌نیاز فرهنگی جامعه موجب رشد فعالیت‌های موسسه و حیات پویای آن باشند.

کتاب حاضر، نتیجه‌ی تلاش سرکار خانم **زهرا محمدعلی‌زاده** می‌باشد. امید است خوانندگان محترم با پیشنهادهای و انتقادهای سازنده، این موسسه را در بهبود آثارش یاری فرمایند.

پرسیدم: بهترین راه تربیت کردن چیست؟
گفت: فرزند خود را مثل فرزند همسایه بزرگ کن!
گفتم: چگونه؟

گفت: وقتی فرزند همسایه در خانه تو میهمان است به او احترام می‌گذاری، حالش را می‌پرسی،
وقتی از مدرسه برگشت ابتدا سراغ کیف و نمرات او
نمی‌روی، در رابطه با نوع غذا نظرش را می‌پرسی، درباره
زمان خوابیدن با او مشورت می‌کنی، نظر او را خیلی از
مواقع جویا می‌شوی؛

نزد او با همسرت دعوا نمی‌کنی، بدان که فرزند تو و فرزند
همسایه هر دو در خانه تو میهمان هستند. یکی چند روز
آن دیگری چند سال.
بفقط کافی است بدانی احترام، احترام می‌آفریند نه احساس
الحقیت.

((پروفسور حسابی))

تقدیم بـ

"همه مادران و پدرانی که به فردای بهتر و شادتر می‌اندیشند"

با ژرف‌ترین سپاس ها.

از مادر مهربان و پدر بزرگوارم برای همه الطافشان.
تقدیم به همسرم که با مهربانی و دلسوزی حمایت لبریز و با
تشویق بی‌انتهایش مرا به ارتقاء رساند.
و تقدیم به فرزندانم سینا و آرین که با صبر و کاستی‌های
مرا با روح بزرگشان نادیده گرفتند و الهام‌بخش من در
نوشتن این کتاب بودند.

فهرست

۷	فهرست.....
۱۱	پیش‌گفتار.....
۱۳	مقدمه.....
۱۵	فصل اول: خلاقیت.....
۱۵	معنا و مفاهیم خلاقیت.....
۱۶	تعریف خلاقیت.....
۱۸	تفاوت خلاقیت با راوری.....
۱۹	ارتباط خلاقیت با هوش.....
۲۴	خلاقیت و عملکرد نیم‌کره بای مغز.....
۲۶	ویژگی‌های شخصیتی و خصوصیات افراد خلاق.....
۲۸	افراد خلاق چه ویژگی‌هایی دارند؟.....
۳۳	تخیل بستر خلاقیت.....
۳۴	خلاقیت استعدادی برای تمام عمر.....
۳۵	نقش ویژه مدارس در پرورش خلاقیت.....
۴۵	عوامل بازدارنده خلاقیت (کشنده‌های خلاقیت).....
۴۹	تأثیرات فرهنگ و محیط بر خلاقیت.....
۵۱	سبک‌های فرزندپروری و خلاقیت.....
۵۶	سلطه‌جویی والدین مانع بروز خلاقیت فرزندان.....
۵۹	راه کارهای دستیابی به خلاقیت.....
۶۰	راه کارهای دستیابی به خلاقیت.....
۶۳	فرصت‌هایی برای اکتشاف در اختیار افراد قرار دهید.....
۶۴	نسبت به تفاوت‌های فردی با احترام برخورد کنید.....
۶۴	رفتارهای آفریننده را برای کودکان و نوجوانان سرمشق قرار دهید.....
۶۴	از روش‌ها و فنون ویژه بالابردن سطح خلاقیت استفاده کنید.....
۷۰	اعتماد به نفس.....
۷۰	رشد عقلانی سریع‌تر.....
۷۰	غلبه بر ترس‌ها.....
۷۱	داستان‌های جدید.....

۷۱	 موسیقی
۷۱	 نمایش
۷۲	 لوازم نمایش
۷۲	 تماشای تلویزیون
۷۳	 محدودیت‌ها
۷۳	 دوست خیالی
۷۴	 کارهای عجیب و غریب یا خنده‌دار
۷۴	 نکات و هشدارها
۷۵	 موانع ذهنی تفکر خلاق
۷۸	 موانع خلاقیت در محیط خانواده
۸۳	 فصل دوم: ری چیست؟
۸۳	 آیا بازی برای کودکان لازم است؟
۸۳	 خلاقیت و بازی
۸۴	 تعریف بازی
۸۵	 تاریخچه بازی
۸۵	 اهمیت و نقش بازی در رشد کودک
۸۷	 نقش‌های بازی
۸۷	 نقش بازی در رشد جسمانی
۸۸	 نقش بازی در رشد عقلانی و اعتمادبه‌نفس
۸۸	 نقش بازی در رشد عواطف
۸۸	 نقش بازی در رشد اجتماعی و ارتباط با هم‌سالان
۸۹	 نقش بازی بر رشد اجتماعی کودک
۹۰	 نقش بازی در رشد خلاقیت
۹۰	 نقش بازی در رشد استقلال فردی
۹۰	 نقش بازی در بهداشت روانی کودک
۹۱	 نقش بازی در رشد ذهنی و هوشی
۹۱	 نقش‌های اخلاقی بازی
۹۲	 نقش‌های آموزشی و تربیتی بازی
۹۳	 نقش درمانی بازی
۹۳	 نتایج بازی برای کودکان خردسال
۹۳	 عوامل موثر در بازی
۹۶	 تاثیر هوش
۹۶	 تاثیر سن
۹۷	 تاثیر محیط
۹۷	 بازی‌ها از نظر اجرا
۱۰۳	 جایگاه و وظایف والدین در مورد بازی کودک

۱۰۴.....	ضرورت آموزش بازی به کودکان
۱۰۴.....	مسئولیت والدین در زمینه‌ی بازی کودک از دیدگاه اسلام
۱۰۸.....	خانواده و اسباب‌بازی کودک
۱۱۰.....	ویژگی‌های اصولی و کلی یک اسباب‌بازی خوب
۱۱۲.....	رعایت نکات ایمنی و بهداشتی اسباب‌بازی
۱۱۲.....	انواع اسباب‌بازی
۱۱۳.....	اسباب‌بازی‌های جالب
۱۱۳.....	اسباب‌بازی‌های محرک
۱۱۴.....	اسباب‌بازی‌های تشخیصی
۱۱۵.....	اسباب‌بازی‌های گویشی و زبانی
۱۱۷.....	اسباب‌بازی‌های سازمان‌یافته
۱۱۸.....	وسایل لازم برای بازی‌های خلاقه
۱۱۸.....	وسایل لازم برای بازی‌های تصویری
۱۱۹.....	اسباب‌بازی و ویژگی‌های آن
۱۲۲.....	رهنمودهایی برای والدین
۱۲۵.....	چه کسی باید اسباب‌بازی‌ها را جمع کند؟
۱۳۲.....	اسباب‌بازی‌های مناسب کودکان عبارتند از:
۱۳۲.....	بازی‌های محبوب کودکان عبارتند از:
۱۳۳.....	بازی‌های آسان برای خلاقیت کودکان در سنین مختلف
۱۳۳.....	آشنایی والدین با کودک و اسباب‌بازی: سنین مختلف
۱۳۳.....	اسباب‌بازی و بازی‌هایی برای کودکان نوزاد تا ۱ ماهه
۱۳۳.....	اسباب‌بازی و بازی‌هایی برای کودکان ۷ تا ۱۲ ماهه
۱۳۵.....	اسباب‌بازی و بازی‌های کودکان ۱۲ تا ۱۸ ماهه
۱۳۷.....	اسباب‌بازی و بازی‌هایی برای کودکان ۱۸ ماهه تا ۲ ساله
۱۳۹.....	اسباب‌بازی‌ها و بازی‌هایی برای کودکان ۲ تا ۳ ساله
۱۴۱.....	اسباب‌بازی‌ها و بازی‌هایی برای کودکان ۳ تا ۵ ساله
۱۴۴.....	اسباب‌بازی و بازی‌هایی برای کودکان ۵ تا ۷ ساله
۱۴۵.....	اسباب‌بازی و بازی‌هایی برای کودکان ۷ تا ۱۲ ساله
۱۴۶.....	بازی‌های آسان برای تقویت هوش و خلاقیت کودکان
۱۴۶.....	بازی‌های آسان برای تقویت هوش و خلاقیت کودک (۱۵ تا ۱۸ ماهگی)
۱۴۶.....	بازی اول: آواز خواندن
۱۴۷.....	بازی دوم: جنسش چیه
۱۴۸.....	بازی سوم: می‌بای با هم بازی کنیم؟
۱۴۸.....	بازی چهارم: غلتاندن توپ
۱۴۹.....	بازی پنجم: بلوک بازی
۱۴۹.....	بازی ششم: وقت قصه

۱۵۰	بازی هفتم: در آغوش گرفتن.....
۱۵۱	بازی هشتم: رفتن به پارک.....
۱۵۱	بازی نهم: لبخند بزن!.....
۱۵۲	بازی دهم: صدای اسباب بازی.....
۱۵۲	بازی های آسان برای تقویت هوش و خلاقیت کودک (۲۴ تا ۲۷ ماهگی).....
۱۵۲	بازی اول: حالت چهره.....
۱۵۳	بازی دوم: حموک مورچه داره.....
۱۵۳	بازی سوم: کفشت پاته؟.....
۱۵۴	بازی چهارم: خرگوش ناز کوچولو.....
۱۵۵	بازی پنجم: یادگیری شعر.....
۱۵۵	بازی ششم: عروسک بازی.....
۱۵۶	بازی هفتم: پیچ کردن.....
۱۵۶	بازی هشتم: داستان میوه.....
۱۵۶	بازی نهم: نرم و راحه مثل باد.....
۱۵۷	بازی خلاق برای کودکان ۶ ساله.....
۱۵۹	اسباب بازی های خانگی برای کودک خلاقیت می دهد.....
۱۶۰	چگونه می توان از وسایل خانه برای ساختن اسباب بازی استفاده کرد؟.....
۱۶۴	رابطه بین بازی و بلوغ اجتماعی کودکان.....
۱۶۵	آموزش صبر از راه بازی با کودک.....
۱۶۵	راهی برای آموزش صبر.....
۱۶۶	راهی برای تاثیر گذاشتن.....
۱۶۶	برای بزرگ شدن.....
۱۶۶	برای باهوش شدن.....
۱۶۶	مادر برای برقراری ارتباط.....
۱۶۷	آماده سازی کودک برای جدایی ها.....
۱۶۷	کودک و هم بازی هایش؛ علل عدم تمایل به بازی با کودکان دیگر علل عدم تمایل کودک به بازی با کودکان دیگر.....
۱۶۸	رهنمودهایی برای والدین.....
۱۷۰	جایگاه و وظایف والدین در مورد بازی کودک.....
۱۷۱	فهرست منابع.....

پیش گفتار

آیا تا به حال به این فکر کرده‌اید که چرا در زمانه ما، بزرگسالان غمگین هستند؟ از هر پنج بزرگسال، یک نفر به روان‌درمانی نیاز دارد، از هر سه ازدواج، یکی به طلاق می‌انجامد و از هر چهار بزرگسال، یک نفر برای حفظ آرامش خود، باید داروی آرامش‌بخش استفاده کند. عجب زندگی شاد و لذت‌بخشی!

از سوء دیگر، مشاهده افرادی که همیشه خوشحال و خوش‌بین هستند نیز ما را به تعجب وامی‌دارد. عدت چیست؟ چطور در برخی انسان‌ها به‌رغم سختی و مشکلات ظاهری، هیچ سرانسانیت شکوفا می‌شود؟ حقیقت آن است که بسیاری از مردم به دلیل تربیت غلط، هر وار غمگین هستند. آن‌ها بدون این‌که بخواهند، یاد گرفته‌اند که ناراحت باشند و در واقع بدون برنامه‌ریزی، زندگی می‌کنند.

والدین بهترین ماوا برای کمک به رشد و پرورش استعدادهای بالقوه فرزندان‌شان هستند. به‌واقع موقعیتی بهتر از این فراهم نخواهد شد تا کودک بتواند به اوج توانایی‌ها و رشد ذهنی خود دست‌یابد. هر کردگی می‌خواهد به‌طریقی موفق و سرآمد باشد و در صورت خواستن، قطعاً می‌تواند در دکان باهوش وقتی که والدینی مهربان، فهمیده و دل‌سوز داشته باشند، در زندگی از شانس بیشتری برخوردارند و با این شرایط، آن‌ها فرصت مناسبی دارند تا ذهن خود را با فراغ خاطر رشد دهند و در مسیر خود موفق شوند. پدر و مادر خوب بودن یک هنر است و همانند همه هنرمندان، والدین نیز نیاز به راهنمایی و تمرین برای رشد حساسیت‌ها و مهارت‌های‌شان دارند.

احتمالاً موثرترین و بهترین روشی که والدین می‌توانند اتخاذ کنند تا فرزندان خود را به سرحد بلوغ فکری برسانند، این است که از لحاظ تولد با فرزندان‌شان رابطه صمیمی و قابل قبول و حمایت‌کننده داشته باشند. این رابطه نباید در هیچ مرحله‌ای از رشد کودک متوقف و یا پنهان نگه‌داشته شود، بلکه باید محیطی گرم و صمیمی برای او فراهم کرد تا بتواند به‌سوی شکوفایی و رشد عقلی قدم بردارد.

این کتاب برای رشد ذهنی و خلاقیت و شادی کودکان، نظریه‌ای روان‌شناختی، کارساز و عملی ارائه می‌دهد. نظریه‌ای که بیشتر با «بایدها» سروکار دارد نه با «نبایدها» و شامل حداقل اعمالی است که بسته به سن کودک، فرزندتان باید انجام دهد، در کل این کتاب براساس تحقیقات گسترده عملی و در مورد چگونگی رشد ذهنی کودکان و کارایی‌های آن‌ها نوشته شده و در این زمینه پیشنهادات بسیاری به والدین داده تا بتوانند به کودکان خود کمک نمایند.

من با کمک این تجارب توانستم فرزندی با ذهن خلاق پرورش‌دهم با آرزوی موفقیت برای تمام فرزندان ایرانمان، آماده پاسخ‌گویی به‌سوالات و نظرات سازنده شما عزیزان هستم.

Nahidalizadeh93@yahoo.com

www.ketab.ir

کیم وو چونگ^۱ (۱۹۸۹) یکی از چهره‌های خلاق معاصر (بنیان‌گذار شرکت عظیم دوو کره و نویسنده کتاب مشهور "سنگ فرش هر خیابان از طلاست" این کتاب تنها پس از دو دهه از تاریخ انتشار، بیش از یک میلیون نسخه فروش داشته و تاکنون بیش از ۱۰ بار، بیز در ایران تجدید چاپ شده است) می‌نویسد: "نوآوری یک امر و نیاز زیربنایی زندگی انسان است، آن‌چنان که بعضی‌ها فکر می‌کنند مشکل نیست اگر شما به ابداعات و نوآوری‌های با ارزش دقت کنید، مبنای خیلی از آن‌ها را واقعاً ایده‌های بسیار ساده تأمل می‌دهند اغلب هم نتایج بسیار ارزشمندی به همراه می‌آورند. نوآوری، ابداعات و اختراعات نقش بزرگی در تاریخ بشر بازی کرده است نوآوری و ابداعات با عزم، تصمیم‌آرایی یک شخص خلاق شروع می‌شود که سعی می‌کند با درهم شکستن ایده‌های معمولی و موجود در این عصر خلاق و زمان، چیز جدیدی آرایه دهد یا بسازد. من همواره یاد کرده‌ام که خلاق بودن برای اشخاص بسیار با اهمیت است زیرا افراد خلاق، ابتکار و سازنده به تاریخ شکل و به جهان جهت می‌دهند. توین بی^۲ کسانی را که به پیشرفت ما در فرهنگ جامعه‌شان کمک می‌کنند "اقلیت خلاق" می‌نامد که بسیار هم معدودند، اما تأثیر این اقلیت‌ها به نسبت تعدادشان نیست بلکه قدرت ابداع و خلاقیت آن‌ها تعیین‌کننده میزان نفوذشان در جامعه است. الهامات و تراوشات ذهنی این اقلیت است که اکثریت غیرخلاق امکان می‌دهد در پیشرفت جامعه‌شان سهم شونند. این وظیفه اقلیت‌ها نسبت به جامعه‌شان است و بدون همکاری و کمک آن‌ها، فرهنگ‌ها و جوامع پیشرفتی نخواهند داشت. اقلیت‌ها موظفند اکثریت غیرخلاق را اصلاح کرده و پرورش دهند، چنان‌چه اقلیت‌ها این‌گونه عمل نکنند، زوال جامعه و تمدن تسریع خواهد شد. به‌خفگان افکندن این اقلیت خلاق، سقوط جامعه و فرهنگ را به دنبال خواهد داشت.

1- Kim Woo Chong

2- Toyenbee

زمانی که توانایی‌های خلاق برای توسعه و پیشرفت جامعه به کار گرفته نشود و زمانی که اقلیت خلاق به صورت اقلیت کنترل شده درآید، جامعه به سوی نابودی و فنا قدم برخواهد داشت. مسئولیت پیشرفت و تمدن جامعه و یا سوق دادن آن در جهت زوال و ویرانی به عهده اقلیت خلاق است. شما حتماً می‌پرسید چگونه می‌توان عضو اقلیت خلاق شد، خوب اول از همه باید بگوییم چه چیزی نبایست باشید: فرصت طلب، تماشاچی و شکست گرا نباشید. نقش خانواده به عنوان مهم‌ترین رکن جامعه که شالوده اساسی شخصیت کودکان را می‌سازد بس مهم است عدم اطلاع از شیوه‌های درست تربیتی، مهم‌ترین مشکل خانواده‌ها است. والدین معمولاً از نتایج برخوردهای خود با فرزندانشان بازخوردی^۱ دریافت نمی‌کنند و یا نمی‌دانند در هر سنی چه انتظاری باید از آنان داشته باشند. والدین معمولاً روش‌های سنتی تربیتی گذشته را ادامه داده و کمتر به فکر اصلاح^۲ هستند. فرض بر این است اگر آنان متوجه اثرات قبل توجه فرزندپروری خود شوند، قطعاً در به کارگیری روش‌های مناسب‌تر جدیت و دقت به خرج خواهند داد. به هر حال نوع برخورد و توجه والدین با مقوله خلاقیت که آن را در کودکان تقویت و یا تضعیف نمایند، بسیار مهم خواهد بود. این موضوع در ادامه مورد بحث بیشتر قرار خواهد گرفت.